ОКРЪЖНА БИБЛИОТЕКА
В. ТЪРНОВО
219

ПРОЛЕТАРИИ ОТ ВСИЧКИ СТРАНИ, СЪЕДИНЯВАЙТЕ СЕ!

борба

Орган на ОК на БКП, ОНС и ОК на Отечествения фронт ВЕЛИКО ТЪРНОВО

ВЕСТНИКЪТ Е ОСНОВАН ПРЕЗ 1943 Г.

Брой 54 (3638) Год. XXXII

Четвъртък, 8 май 1975 г.

Цена 2 стотинки

ВЕЛИКАТА ПОБЕДА

Фьодор Трофимович МОРГУН

първи секретар на Областния комитет на КПУ — Полтава

В този ден ние, съветските хора, гледаме с особено чувство на поредния лист от календара. Днес той за трийсети път е отбелязан с червен цвят. И колкото по-далеч в историята остават суровите и славни дни на Великата отечествена война и 9 май 1945 г., толкова по-ярко се разкрива значението на победата над фашистка Германия за нашата страна, за цялото човечество. Войната, натрапена на Съветския съюз от фашистка Германия, беше едно от най-тежките изпитания, преживени някога от нашата родина. Всяка друга страна би паднала под натиска на чудовищната хитлеристка военна машина, но първата в света социалистическа държава издържа. И не само издържа, но съумя и да съкруши врага. Нашият социалистически обществен строй, нашата икономика, морално-политическото единство на обществото, дружбата на народите в СССР, идеите на съветския патриотизъм и пролетарския интернационализъм издържаха с чест проверката за здравина и жизнеспособност.

Разгромът на хитлеристка Германия и на милитаристична Япония доведе до събарянето на реакционните режими на редица държави, помогна за разпадането на колониализма. Възникна световната социалистическа система и нейното могъщество все повече расте и укрепва.

Войната изискваше от съветския народ огромно напрежение на силите, както на фронта, така и в тила. Още в първите дни на войната по зова на своето сърце повече от 76 000 полтавчани отидоха на фронта. Сред тях имаше 8258 комунисти. Работниците, колхозниците и служителите, които не заминаха на фронта ден и нощ се трудеха в заводите, прибираха реколтата, строяха отбранителни укрепления.

През август 1941 г. фронтът се приближи и до територията на областта. Кременчугската дивизия на народното опълчение и десетки истребителни отряди, създадени предимно от комунисти, заедно с частите на Червената армия с оръжие в ръце отстояваха родната земя, своята свобода и независимост. В първите дни на окупацията на територията на областта се разгоря ожесточена борба с врага. Народните отмъстители вдигнаха своя страшен наказателен меч срещу фашистите. В Полтава и Кременчуг, в Гадяч и Миргород, в Лохвиц и Кобеляк действуваха партизански отряди. Душата на тази борба беше нелегалното партийно ръководство. На окупираната територия действуваше нелегалният Обком на Партията начело със С.

Ф. Кондратенко и Г. Ф. Яценко, а така също 44 нелегални районни комитети на Партията и 120 първични партийни организации.

Много полтавчани се биха достойно през това време на други фронтове на Отечествената война. За проявен героизъм в боевете с немските завоеватели над 50 000 жители от областта са наградени с правителствени награди, 205 са удостоени със званието Герой на Съветския народ, от които 5 са два пъти Герой на Съветския съюз. Сред тях е легендарният покорител на Космоса Г. Т. Береговой, командирът на авиозвеното М. З. Бондаренко, прославеният водач на народните отмъстители С. А. Ковпак, командирът на танковия корпус А. Г. Крадченко и И. Н. Степаненко.

През декември 1943 г. частите на Съветската армия освободиха нашата област от хитлеристките варвари. Разкрие се страшна картина пред очите на войните — освободителите, които помиеха процъфтяващата полтавска земя и самата Полтава. Окупаторите унищожиха промишлените предприятия, разрушиха градовете и селата, отвлякоха на каторжна работа много хора. Без братската помощ на всички народи от нашата страна ние не бихме могли да заличим тези дълбоки рани. Полтавчани почувствуваха братската помощ още в първите дни на освобождението. Когато зад Днепър още се водеха ожесточени боеве, към Полтава вече се отправяха първите ешелони с оборудване, продоволствие и строителни материали. Благодарните полтавчани никога няма да забравят тази щедра помощ на братските народи и преди всичко на великия руски народ.

И сега Полтавска област е център на мощна промишленост и на развито селско стопанство. За своите големи трудови успехи тя получи най-високата награда на родината —орден „Ленин". Сега на територията на областта работят около 400 мощни съвременни промишлени предприятия, чиято продукция няколко пъти надвишава продукцията от 1940 г. Много наши изделия са известни в целия свят: кременчугските автомобили, пътни машини и железопътни вагони, лубинските металорежещи стругове и сметачни машини, полтавските изкуствени диаманти и диамантени инструменти, мотори, луминисцентни лампи, оборудване за хранителната промишленост. Полтавска област се слави и със своите килими и художествена керамика. Изделия с полтавска марка се изнасят в повече от 60 страни на света.

Отлични успехи завоюваха и тружениците от селското стопанство. През последните две години на петилетката те предадоха на държавата по над един милион тона зърно. Предсрочно се справихме миналата година и с изпълнението на държавния план за мляко, месо и други продукти от животновъдството. Комунистите и всички трудещи се от орденоносна Полтава са изпълнени с решителност да превърнат юбилейната 1975 г. в ударна, която достойно би увенчала завършеката на деветата петилетка. Всичките ни сили сега са насочени към нови успехи в строителството на комунизма, за достойно посрещане на XXV конгрес на КПСС. Отбелязвайки 30-годишнината от победата над фашизма, съветските хора изразяват най-добри чувства към Ленинската комунистическа партия — организатор и вдъхновител на нашите победи в годините на Отечествената война. И сега тя ни води от победа към победа в строителството на комунизма.

30-годишнината от разгрома на фашизма празнуват всички народи от социалистическия лагер, цялото прогресивно човечество. В този празничен ден, както и в трудните години на войната, ние сме със своите приятели по класа и борба. Дружбата на съветския и българския народ, корените на която са във вековете и която беше споена с кръвта, пролята в борбата с общия враг, ще живее вечно.

От името на Областния комитет на Комунистическата партия на Украйна, на Областния съвет на депутатите на трудещите се, от името на всички полтавчани поздравяваме трудещите се от Велико търновски окръг по случай 30-годишнината от победата над фашизма. Ние се радваме и се гордеем с вашите големи постижения, скъпи другари и братя, и от все сърце ви желаем по-нататъшни успехи в строителството на развитото социалистическо общество.

Безпримерен подвиг

Тържествено събрание във Велико Търново по случай 30-годишнината от победата над фашизма

Девети май е един от най-светлите празници на човечеството. На този ден преди 30 години над Европа освободена от фашизма, се развя аленото знаме на победата. Създател и творец на тази победа бе Съветският народ.

Във вторник в салона на драматично-музикалния театър „Константин Кисимов" се състоя тържествено общоградско събрание, посветено на великата годишнина. Тук бяха първият секретар на Окръжния комитет на Партията Никола Василев, председателят на изпълнителния комитет на Окръжния народен съвет Злати Шалаверов, председателят на Окръжното ръководство на БЗНС Михаил Николов, секретарите на Окръжния комитет на Партията Христо Станев, Маргарита Кемалова, Николай Пашов и Йосиф Добрев, първият секретар на градския комитет на Партията Николай Цонев, активни борци против фашизма и капитализма, участници в Отечествената война. Скъпи гости на събранието бяха ген.-майор Николай Ваганов представител на Главнокомандуващия на Обединените сили на Варшавския договор в Народна република България, председателят на Областния комитет за физическа култура и спорт в Полтава Иван Тригубенко, водач на полтавската физкултурна делегация, която гостува в окръга, представителят на Министерството на народната отбрана ген.-лейтенант Георги Ямаков.

Събранието откри другарят Николай Цонев.

Доклад за безпримерния подвиг на Съветската армия, за световно-историческото значение на победата над фашизма изнесе другарят Никола Василев.

Сърдечно приветствие поднесе ген.-майор Николай Ваганов.

Предавайки поздравите на трудещите се от Полтавска област, другарят Иван Тригубенко връчи от името на Областния комитет на Комунистическата партия на Украйна съветски почетен знак на победата на изтъкнати ръководители и обществени деятели от окръга.

От името на присъствуващите бяха изпратени поздравителни телеграми до Централния комитет на БКП и Централния комитет на КПСС.

Изнесена бе концертна програма.

Тържествени събрания се състояха и в Свищов, където присъствуваха съветски специалисти, в Горна Оряховица, Павликени, Елена и в други градове и села на окръга.

Петър КАЙШАНОВ

НАГРАДИ ЗА СПОРНИЯ ТРУД

Животновъдите от Караисен посрещнаха своя професионален празник с големи трудови успехи. Петилетният план за общата продукция и планът по основните показатели се изпълнява успешно. В борбата за изпълнение на производствените задачи израснаха такива знатни хора като заведващ-фермата Минко Илиев, носител на орден „Червено знаме на труда" и на „Народен орден на труда" — сребърен; носителите на „Народен орден на труда" —златен Здравко Иордванов и Георги Караиванов; на „Народен орден на труда" — сребърен —Борис Донев и Кирил Марев. С този орден сега закичиха гърдите си и Димитър Ташуров, Кирил Узунов и Веселин Донев.

В Деня на животновъда високите отличия бяха връчени от началника на управление „Земеделие" Стоян Димитров.

(Соб. инф.)

ОБМЯНА НА ОПИТ

Снощи в Долна Оряховица се състоя среща на партийния актив организирана от РК на БКП Гор. Оряховица.

Обменен бе опит за подобряване политическата работа сред животновъдите.

Тодор ЛИЦОВ

ПОЛТАВСКАТА ДЕЛЕГАЦИЯ ОТПЪТУВА

Вчера завърши посещението на физкултурната делегация от братска Полтава, водена от председателя на Областния комитет за физическа култура и спорт Иван Тригубенко. По време на гостуването й бе обменен опит по проблемите, които решават спортните организации във Велико търновски окръг и Полтавска област. Обсъдено бе предложение занапред в републиканския кроос „Ивайло" да участвуват и отбори от Полтава. Другарят Иван Тригубенко връчи на великотърновчани нарочна купа, за която да се води съревнование по показателите на държавния физкултурен план. От своя страна председателят на ОС на БСФС Кръстю Камбуров предаде на полтавчани знаме на ОС на БСФС за което в побратимената област да се води спортно съревнование.

Преди отпътуването си делегацията бе приета от първия секретар на Окръжния комитет на БКП Никола Василев.

(Соб. инф.)

ЧЕХОСЛОВАШКА ИЗЛОЖБА

По случай 9 май — националния празник на Чехословакия, снощи Културно-информационният център на ЧССР в София и Клубът на дейците на културата откриха в Художествената галерия в Горна Оряховица изложбата „Грижи за паметниците на културата в Чехословакия". Чрез множество снимки са показани най-ценните паметници от началото на XIII в. до наши дни и грижите, които полага народната власт за тяхното съхранение.

Георги ЕНЧЕВ

Знаменосецът

Като че ли не беше се променил много. Седемдесетте му години не бяха унищожили войнишката осанка, не бяха угасили пламъка в очите. Само среброто в косите и мустаците го правеше някак далечен като боевете при Драва и Мур и едновременно близък като героизма, като подвига.

Коравите длани все така здраво стискаха знамето. Знамето на 31-ви Силистренски пехотен полк. Цоню Шиндров го пое на българска земя и го прибра в калъфа чак при Клагенфурт в подножието на снежните Алпи.

Същото знаме, в защита на което е пролята толкова свидна кръв в Балканската и Междусъюзническата война, завърши своя боен път през жестоките битки с хитлеристите.

Имаше нещо символично в тази команда „За почест" пред паметника „Майка България". В очите на Цоню Шиндров блестяха сълзи. Около себе си този път той виждаше едно поколение, готово да отстоява бойната слава на родината си, да изпълни завета на тези, които не се завърнаха...

Веселин ДОЛЧИНКОВ

Излезе от печат новият брой на в. „Велико Търново", който се издава от Общонародния комитет за развитие на Велико Търново като исторически, културен и туристически град. Това е осмият поред брой. Уводната статия е написана от члена на Политбюро на ЦК на БКП и председател на Националния съвет на Отечествения фронт Пенчо Кубадински, председателя на оперативното бюро на Общонародния комитет за развитие на Велико Търново. В броя е поместена статия и от кандидат-члена на Политбюро на ЦК на БКП Пеко Таков, от члена на Секретариата на ЦК на БКП и председателя на Съюза на Българските журналисти Георги Боков, от другарите Никола Василев, Николай Цонев, Иван Генджов, генерал-полковник Владимир Стойчев, арх. Никола Николов, герой на социалистическия труд и други.

ЩАФЕТА НА ДРУЖБАТА С ПОЛТАВА

Победител — лекоатлетите на „Етър"

Двойна радост споходи тази година участниците в XIII издание на традиционната смесена лекоатлетическа щафета за купата на Полтавска област. То съвпадна с дните на всенародното честуване 30-годишния юбилей на победата над фашистка Германия. Сред спортистите и гостите бяха пратениците на братска Полтава, на тези, които преди тринадесет години подариха скъпата реликва на великотърновчани и поставиха по този начин началото на прекрасната традиционна спортна проява на дружбата. Сега гостите носеха със себе си нов приз — купата „Девети май", за която се поведе дружеското съревнование на шести май.

Отново стегнатите колони на спортистите прекосиха центъра на града. Те достигнаха парка, където положиха венци пред бюстовете на генерал Й. Вл. Гурко и маршал Ф. Ив. Голбухин. Пред драматично-музикалния театър, където се построиха състезателите, бяха дошли много граждани. Тук бяха секретарят на Окръжния комитет на БКП Христо Станев, председателят на Окръжния комитет за българо-съветска дружба, първият секретар на ГК на БКП Николай Цонев, членовете на Полтавската физкултурна делегация, водена от Иван Тригубенко, председателят на ОС на БСФС Кръстю Камбуров, физкултурни деятели.

С кратко слово щафетата бе открита от Стефан Тодоров, секретар на ГК на БКП.

По състезателното трасе, разпределено на 13 поста обща дължина на 5.580 метра, отново най-серийни съперници за ценния приз се оказаха съставите на „Етър" и „Локомотив" (ГО). Развръзката дойде на VI пост — 1000 метра за мъже, където в двубоя Е. Добрев (ГО) — П. Колев (ВТ) аванс взе великотърновчанинът Пръв на финала пристигна З. Зарков (ВТ), следван от Р. Иванов (ГО), Г. Димитров (Павликени), Пл. Жеков (Свищов) и други.

В отборното класиране първи са великотърновските лекоатлети, чието време 14.31.4 минути представлява нов рекорд на щафетата (старият —14.39 мин.). Следват „Локомотив" (ГО) с 14.42.00, „Червено знаме" (Павликени) —15.23.8 „Академик" (Св) Стражица, Полски Тръмбеш, Лясковец, Килифарево, Сухиндол, Златарица.

Особено тържествен бе ритуалът по награждаването. Другарят Иван Тригубенко връчи новата купа на Полтавска област на отборния победител —„Етър". Тази купа нашите приятели подариват специално по случай 30-годишнината от победата. На всички състезатели от отборите заели до трето място както и на треньорите им, съветските гости окачиха специални медали връчиха им почетните грамоти на Областния комитет за физическа култура и спорт в Полтава.

Александър ТОШЕВ

Дни на опиянение

Те принадлежат на онази необикновена есен, оставила у нас чувството за нещо ново и свидно. Ухаеше на прясно сено и усещахме дъха на неузряла царевица. Бяхме изпосъсани и гладни, а в сърцата ни бликаше безмерна радост. Бяхме бедни, а неизказано щастливи. Край нас гърмяха моторите на една прославена армия ,чиито бойци наричахме братушки. Сетне се озовавахме в прегръдките им, дрявахме ги с усмивки и сляпата реч бързо ни сродяваше. А песните на великата страна, патетични и волни ни правеха силни.

Всичко беше като един миг. Всеки ден бляскаше като светкавица и се губеше като звук. Смесваха се чувствата, идващи от приказките край бащиното огнище за Шипка и Гривица, с чувствата, предизвикани от радиосъобщенията на Върховното главно командуване. Победни салюти в чест на градовете-герои. Победни салюти в чест на безпримерния подвиг на незнайния войн, в чест на талантливи маршали и генерали. Събаряха се крепостите на фашизма. Като лавина великата армия-освободителка маршируваше към сърцето на завоевателя. Това беше един поход на избавлението. Поход на надеждата и упованието, пред който светът затаяваше дъх.

А мислите ни се връщаха някъде назад. У нас заглуше но и тържествено бучеше: „Вставай, страна огромная..." Пред очите ни изплуваше от дълбочината онази силна руска жена с вдигната ръка, която от плаката зовеше за спасяването на Родината. И ние виждахме Брестката крепост и Сталинград, блатата на Белорусия и Курск...Гаснеше цвета на нацията. Умираха едва двадесетгодишни, не могли да усетят дори красотата на синьото руско небе, да дарят с цвете любимата... Умираха прави, като факли, с храбростта на безсмъртието.

И ето ги сега сред нас, край лъкатушна Янтра —първите пратеници на армията-освободителка. Скоро ще потънат в обятията на партизанските колони. Те, гвардейските офицери от Трети Украински фронт Алексей Лукянов и Василий Гавура символично ще приемат този първи необикновен парад на партизанските сили. А той, фронтовият кинооператор, ще запечатя тези дни на невиждан народен възторг върху фона на фантастично красивия град. Всичко изглежда възхитително. Той чувствува цената на тези кадри. Затова е неуморим. За него всеки миг е скъп. И фронтовата камера неуморно се върти. От прозореца на военния камион, от покрива на насрещната страда или сред ликуващия народ.

От древната българска столица младият киевчанин, почувствувал любовта на хиляди българи, ще продължи към Белград и Будапеща...И в един светъл априлски ден неговото сърце ще спре. Само десницата ще стиска камерата запечатала безбройни подвизи на тези, що накараха да млъкнат оръдията на войната. Там, на предните окопи, сред пламтящите сгради на австрийската столица. Пред прага на победата. Виена завинаги ще приеме него —инженер Стояновски, един от хиляди, живял едва 26 години, четирите от които сред пламъци и кръв! Той остана завинаги млад, завинаги комсомолец.

Пак ще има синьо небе и по него весели птички. Хората пак ще се обичат. Ала тези ураганни дни все ще се помнят. Честните хора по света и сега повтарят „Никой не е забравен, нищо не е забравено!".

Символи на признателността, символи на предупреждението са монументалните паметници на победата, на възхвалата и на скръбта. Те са из цяла Европа —на Мамаев Курган и в Трептов парк, на Пискарьовското гробище и в центъра на София, на Дон и на Висла.

Светът отново се поклонява пред саможертвата, пред подвига на народа—богатир ,избавил човечеството от кафявата чума.

Илия МАНЕВ

НАШАТА МАЙКА

Майки наши майки, понес ли кръст на антифашистка та борба. С какво може да сравним мъките и страдания та ви? Една утеха имаме — че винаги бяхте в борбата, в минути на изпитания бяхте наша закрила и помощ.

Няма да забравя разказа на арестуван другар: „При очна ставка с мен в Горно оряховското околийско управление биха твоята майка и искаха да каже къде се криеш. Настръхнала, тя се нахвърли върху агента, хвана го за дрехите, почна да го драще и блъска: „Върви, тър си Даскала. Аз съм му майка, какво искаш от мен. Не съм го виждала, откакто го подгонихте". Жестоко я биха.

Нашите майки! Такава е и баба Ана Кършева от с. Кован лъка (сега Пчелище). Тя е една от основателките на читалище „Просвета" през 1904 г. и на потребителна кооперация „Прогрес". Възпита децата си в прогресивен дух, в любов към народа и Родината. Без колебания прие и понесе съдбата на дъщеря си Станка, партийна функционерка, известна на фашистките палачи.

Като партизанин, а и след Девети септември, беседвах често с нея за преживените страдания.

—Тежко беше, Даскале. Вашето тегло е едно, а нашето, на майките, е двойно. Още през 1924 г. почнаха да арестуват Станка. А тя все по вашата работа ходи. Ще изчезне от дома, а аз я чакам и мисля най-страшното.

Баба Ана се потопи в конспиративната работа след 1927 г. Станка беше издигната за член на ОК на Комсомола, а по-късно стана член на ОК на БКП. Зетят на баба Ана, Васил Грънчаров, също член на ОК на Партията, участвуваше активно в революционната борба. Станка работеше трескаво за разрастване на комунистическото движение. Баба Ана беше нейна спътница. Тя с мъка понасяше арестите и побоищата над младите, обиските в къщи, но не се изплаши. Беше домакиня на срещи и съвещания, в дома й намираха подслон партийни лейци. Опозна много от тях, като свои деца ги имаше. Есента на 1933 г. в нейния дом се укриваше нелегалният Военл Илиев Ноев — Албанеца. Баба Ана, Станка, Величка и Васил го укриваха два месеца. Две години по-късно тук бяхме аз и Христо Козлев. Не й беше леко — посрещаше ни, бдеше, тревожеше се да не бъдем изненадани.

През есента на 1925 г. Станка отиде да учи в София. Цяла година баба Ана ни посрещаше, уреждаше ни срещи, съветваше ни. Помагаха й децата й Петко и Миланка.

Ставаше все по-тревожно. Европа пламна от хитлерофашистката чума. Вероломното нападение над Съветския съюз потресе човечеството. Настъпи време за върховно изпитание на комунистите. Партийната организация в Пчелище посрещна спокойно събитията, подготви яташки семейства:

дядо Стефан, Станка, Петко, Миланка, Величка и Райна Кършеви, Васил и Цончо Грънчарови, Тодор Димитров, Стефан Николов, Ради Станчев, Никола Кърпачев, Никола Дачев, Велика Димитрова, Тодора Петрова, Надежда Асенова, Фердинанд Кръстев, Тодор Камбуров. И през най-трудните години на въоръжената борба баба Ана беше не отстъпно с нас, не падна духом, спокойна, съсредоточена, човечна, намираше изход при най-трудни ситуации.

Ноември 1941 г. Дядо Стефан — мъжът на баба Ана —се прибира в Кованлъка от градина в гр. Толбухин. Горе в стаята са нелегалните Димитър Стоичков и Димитър Дюлгеров — Кискиня. Баба Ана го подготвя: „Какво ще направиш, ако сега дойдат нелегални другари? Ще ги изгониш ли?" „Как ще ги изпъдя? Та аз под земята ще ги скрия и пак ще ги опазя". Завежда го горе. Стоичков и Кискиня водят разговор с дядо Стефан до зазоряване и го спечелват за делото. В неговия дом намираха подслон десетки партизани. Тук Окръжният комитет на Партията провеждаше редица съвместни заседания с щаба на Горнооряховския партизански отряд.

Настъпиха най-кървавите месеци на фашистките изстъпления. В началото на юли 1944 г. след епичната битка на Тасладжа, отрядът се прехвърли в Капиновските гори, само на 15 км от Пчелище. И сега баба Ана не се поколеба да посреща и снабдява партизаните. Не една пещ хляб изпече за тях, неведнаж им даде кураж и сили.

Издържа докрай. Доживя да види победата. Често я посещавахме. Намираше винаги мъдър съвет за всеки.

Помня последната ни среща.

— Даскале, кандилцето догаря. Чуваш ли как пращи фитилът, отивам си. Отиваме при вашите майки — твоята, на Козлев, на Кискиня, на Стоичков, на д-р Върбан Генчев, на Пенчо Цонев. Превариха ме те. Не ги познавах — нали борбата не даваше. А след Девети септември се видях само с майката на Стоичков. Дълго разговаряхме двете, сълзите, от радост ли, от мъка ли, не ни стигнаха. Какви сте вие! Защо не ни събрахме веднаж поне за едно?

Въздишка се изтръгва от гърдите й.

— Сбогом, Даскале!

Това беше нашето последно „Сбогом".

Петър ПАНАЙОТОВ

И В НАЙ-ТРУДНИТЕ МИНУТИ ВЯРВАХМЕ В ПОБЕДАТА

Макар и да настъпваше пролетта, зимата бе все още в правата си. От месец Габровско-Севлиевският партизански отряд е отседнал в местността Казалан в полите на Стара планина. Въпреки че властта е притиснала в железни клещи българския народ, потомците на старите септемврийци подпомагаха отряда с каквото могат. Нашите ятаци от Шипка, Шейново и Мъглиж бяха нашата сигурна опора в тези мразовити мартенски дни.

Победите на Червената армия на Източния фронт поддържаха вярата и бойния дух на партизаните. Дори и тогава, когато гледахме смъртта в очите, не губехме вяра в победата.

На 9 март 1944 г. часовоите с тревога съобщиха, че към базата, където е отседнал отрядът, се придвижват големи войскови части. Атакуваха ни от три страни. Най-сериозно бе застрашен центърът.

Най-смелите и пъргави бойци са на предната позиция. В такива минути напрежение то расте неимоверно бързо. В долния край жандармеристите навлязоха в гората. Цари пълна тишина. Само тънките струйки дим издават присъствието ни. Отсреща някой високо извика:

— Ехей, вие там, ще се предавате ли?...

Само ехото повтори вулгарната му псувня.

Първите жандармеристи бяха посрещнати от залпов огън. Всички стреляхме дружно, по команда. Мнозина от тях започнаха да бягат право през поляната, без да мислят, че представляват добър прицел. Докато се организират отново да атакуват, успяхме да прехвърлим връх „Кружа".

Бързаме. Всеки гледа с нещо да облекчи другаря си. Златко (Димитър Байкушев), макар и уморен, помага на бай Георги, който с мъка влачи премръзналите си крака.

Цял ден разбиваме пъртина на жандармеристите. Затъваме, падаме в големите преспи. И вървим напред, все напред. Славчо (Иван Димитров) от с. Крушето, ранен в битката при „Варениците", едва върви. Побързах да го подкрепя. Някъде към 15 ч. командирът разреши кратка почивка.

— Тук ще приемем боя — каза Владо и огледа местността. Командирите се събраха на кратко съвещание. Види се, обмисляха плана за действие.

Капнали от умора се заровихме в снега. Мнозина заспаха. Но едва минали 10—15 минути и чуваме:

—Идват, другарю командир! Съвсем са близко!

Заповедта на командира не чуха всички. Мнозина останаха в студените прегръдки на снега. Разнесе се честа стрелба —от пушки, шмайзери, картечници. Куршумите плискат като порой. Никога до тогава не бях чувала политкомандира Ютко така силно да вика, забравил опасността, която го дебне. Обикновено той говореше винаги тихо, съсредоточено. Категоричната заповед на политкомандира никой да не мърда от мястото си, а да стреля по настъпващия враг, ободри момчетата. Някой от нашите запя високо:

„Земята на Ботев и Левски отново е робска земя".

Някакъв подпоручик, дошъл на 15—20 крачки до нас, решил, че след разгрома на отряда ще бъде произведен най-малко в чин полковник, лежеше с разбита глава върху белия сняг. На десетина крачки по-навътре беше паднал прострелян подофицер. Беше дошъл ред на гадовете да се отбраняват.

Бойната верига на партизанския отряд стремително се понесе напред. Мишо (Стоян Бъчваров) е в стихията си — той е там, където врагът се опитва да мине в настъпление. Редом с песента на пушките се носеше и нашата партизанска песен, силна, вдъхновена.

„Смело другари в борбата,
в бури заяква духът".

Най-високо се носи гласът на Страхил (Иван Люцканов). След това започва нашата политическа агитация. Макар че разговаряхме с тях на роден български език, чувствуваме колко е голямо разстоянието помежду ни.

На предна позиция останаха само кандидатите за награда. Желанието им на всяка цена да ни унищожат бързо се изпари.

Боят трая няколко часа. Мъглата се спусна — гъста и влажна. Преди да настъпи нощта, по заповед на командира санитарките трябваше да превържем ранените жандармеристи. Камарата от трофеи растеше. В боя взехме пушки, няколко сандъчета патрони, картечни ленти. Мнозина от партизаните смениха скъсаните си обуща и дрехи. На полесражението врагът остави повече от 16 души. Тези, дето бяха тичали и стреляли по нас, сега се молеха за помощ и пощада. Отрядът нямаше убити и ранени.

Битката в местността Равна гора в Стара планина показа на враговете непоколебимата ни вяра в победата, която ще ни донесе на щиковете си славната Червена армия, громяща германските пълчища на Източния фронт. Всички силно вярвахме, че тя ще дойде скоро, много скоро.

Русана ПАЛАУЗОВА
(Милка)

Всички се равняваха по нас

След победата на Девети септември Партията призова честните и прогресивни младежи да се влеят в редовете на народната армия. На позика на градския комитет на РМС в Лясковец се отзовахме много младежи. В казармата, където отидохме, заварихме наши съграждани — бивши партизани от Горнооряховския отряд, политзатворници. Сформирахме Първа гвардейска бойна рота. Бяхме млади и дръзки и чакахме с нетърпение да започнем да се бием с хитлерофашистката армия. Когато командирът запита кои желаят да заминат на фронта, пред строя първи излязохме ние, лясковчани. Тогава бях на 18 години — слаб и дребен на ръст, пушката бе по-висока от мен. Не искаха да ме вземат на фронта. Едва не се разплаках. Но другарите ми се застъпиха за мене и командването отстъпи.

На фронта ние, лясковчани, бяхме винаги за пример, по нас се равняваха другите бойци. В спомените ми от онези дни като светла диря е останало топлото отношение на цялата общественост към нас, заминаващите за фронта. Спонтанни митинги, пожелания за връщане с победа, прегръдки и сълзи на гордост. Тези моменти ние, бойците, отнесохме в сърцата си и те ни топлеха в трудните минути на боевете.

От Лясковец на фронта дойдоха две доброволки — Лиляна Гюлчева и Иванка Стателова. Наравно с мъжете те понасяха несгодите, не се огънаха в боевете. Те се полузуваха с всеобща любов и уважение, тяхната смелост ни импулсираше.

Ние, доброволците, бяхме млади и необучени. Налагаше се понякога старите бойци да ни показват как се бори с някои видове оръжия. Но бяхме горещи и ентусиазирани, безпределно верни на Партията.

Пею КОЛЕВ

Когато свободна България ликуваше...

Смелият летец Руфина Гашина, герой на Съветския съюз, гост на Павликени ● По дирите на една снимка ● Къде е сега Гашина?

Навярно по-възрастните граждани на Павликени и Велико Търново ще си спомнят за една от първите съветски делегации, гостувала в окръга през април 1945 година. Между тях е била и Руфина Сергеевна Гашина — Герой на Съветския съюз (на снимката). Ето какво успях да науча за нея.

През Великата отечествена война много съветски жени усвояват наравно с мъжете рискованата професия на боен летец. Те участвуват в бойни разузнавателни полети над вражески обекти, във въздушни боеве.

Руфина Сергеевна Гашина е една от първите, проявили истински героизъм. Извършила е 800 нощни полета над германски позиции и обекти, изсипала е тонове бомби над тях и всеки път се завръщала невредима.

Последният й полет е към края на 1944 година. Излита с бомбардировач с втори пилот, пак жена. След хвърлянето на опасния товар върху определената цел, самолетът е ударен от немците и се запалва. Гашина се опитва да се свърже по радиостанцията със съветското командване, но не успява. В тъмната нощ загубва ориентация. А самолетът вече гори. Двете жени решават да скочат с парашути. Втората авиаторка скача в минно поле и загива, а Руфина Гашина попада в блато. В него престоява шест часа — до сутринта, когато първите части на настъпващата Съветска армия я намират почти замръзнала. Бързо взетите мерки и връщането й в Родината я спасяват.

За своята храброст и себеотрицание в борбата с хитлерофашизма тя получава най-високата награда — званието „Герой на Съветския съюз".

През април 1945 година в околийската
тия в Павликени се получава съобщение, че в града пристига съветска женска делегация.

На организирания по този случай митинг на градския площад се стича мало и голямо. Всички с нетърпение очакват скъпите гостенки. При стигат към обед. Води ги Ана Българанова. В делегацията са включени стахановки, общественички. Сред тях е и Руфина Гашина. Млада жена на около 23—25 години, приветлива, скромна. Облечена във военна рубашка. На гърдите й блестят ордени и медали, между които и златната звезда „Герой на Съветския съюз".

Населението с голямо въодушевление и спонтанна радост посреща гостите от братската страна. От името на околийския комитет на БКП приветствено слово произнася Тодор Попов, секретар на комитета. На приветствието отговарят Нина Попова — председателка на Съюза на съветските жени и Руфина Гашина.

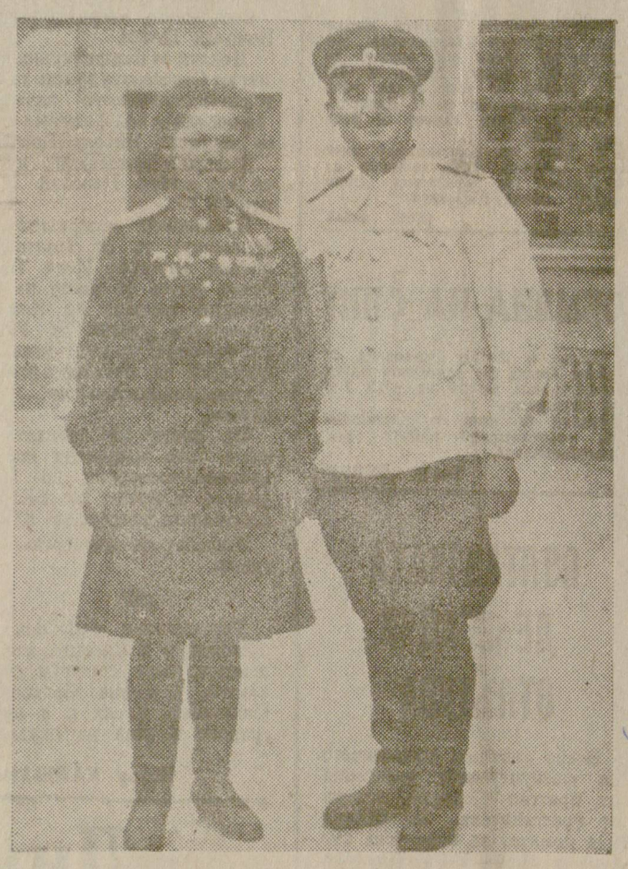

Руфина Гашина, герой на Съветския съюз и Антон Душков. (Снимката се публикува за първи път.)

Моменти от посрещането са запечатани на снимките, направени от Антон Душков, бивш партизанин, тогава началник на околийското управление на МВР. Сега той е пенсионер. И съжалява много, че няма адреса на Руфина Гашина и не може да й изпрати снимките.

„Много бих искал да зная къде живее сега тя, за да й изпратя снимките. Те ще й припомнят за онези вълнуващи дни преди 30 години, когато свободна България ликуваше".

Маргарита АТАНАСОВА

ЦИФРИ И ФАКТИ

Нашият народ взе активно участие в борбата против фашизма. Само за времето от 1942 до 1944 година през фашистките затвори преминаха 64 345 народни синове и дъщери. Други 31 540, хора с най-различни професии, бяха поставени при нечовешки условия в концентрационните лагери, в черните трудови роти.

На смърт бяха осъдени 1570 народни борци, а на доживотен затвор —7324.

Без съд и присъда са избити 20070 герои. В борбата загинаха 9140 партизани и членове на бойни и саботажни групи.

Фашистите опожариха 2139 къщи на антифашисти, дръзнали да се борят срещу престъпната власт на българската буржоазия.

В Отечествената война бяха убити и ранени повече от 32 000 храбри синове и дъщери на народа.

В борбата против фашизма и капитализма загинаха повече от 250 смели герои от нашия край.

През 1942—1944 година във Великотърновския затвор са осъдени на смърт 163 антифашисти. Броят на подсъдимите през този период е 1024. Броят на осъдените на доживотен затвор е 73.

НИЕ ИЗПЪЛНЯВАХМЕ ДЪЛГА СИ

Събин Иванов Николов е един от многото участници в Отечествената война. Като всички тях той е скромен, съвестно изпълнява трудовите си задължения в Захарния комбинат в Горна Оряховица.

Участвувал е в първата фаза на войната. И сега си спомня за героичните сражения на нашата млада народна армия при Царево село, Катланово, където българите проявяват чудеса от храброст.

— След като превзехме Царево село — спомня си той, —пътят на немците за отстъпление бе прекъснат. Дойде да ни поздрави лично представител на Трети Украински фронт. Съветският генерал изказа възхищението си от героизма, проявен от българските войници, от тяхната готовност с цената на всичко да защищават свободата на своето Отечество.

Завърнахме се с чувство на изпълнен дълг към Родината.

Иван БОЖИЛОВ

В дните на огнената буря

Всеки ден един висок, строен мъж, с посивяла коса, минава бодро през портала на Химкомбината и влиза в цех „Содорегенерационен". Трудно бихте повярвали, че Пендо Данев, дежурен на спомагателни съоръжения, има вече зад гърба си тридесет и една години трудов стаж. За говори ли понякога за участието си в Отечествената война, сякаш се преобразява.

.. На 14 март започна боят за Драва Соболч. Всяка къща, всеки ъгъл — амбразура. Вечерта отделението, в което служеше Пендо, влезе в селото веднага след пехотата. Нали беше наблюдател, с „набито" око, първи забеляза на кубето на църквата наблюдателен пост. Дочул оттам руска реч, бързо се осведоми, че оттатък, само през няколко къщи е дошъл вече и самият маршал Толбухин. Сам се зачуди — откъде бликна у него и у другарите му тази увереност, това желание да продължат с още по-голям устрем боя и по-бързо да отхвърлят оттатък реката озверените немци.

Няколко дни бушуваше огнената буря край Драва. Съветските и българските войски, с цената на големи усилия и саможертва, преодоляха голямото водно препятствие и продължиха на запад, като освобождаваха село след село.

— Тук ще устроим наблюдателния пункт! — реши командирът на дивизиона капитан Стоянов и посочи мястото.

Група офицери, наблюдателят Пендо и телефонистът заеха местата си. По едно време пристигна и командирът на Първа българска армия генерал Владимир Стойчев. Той поздрави офицерите и войниците, огледа разположението на частите и бързо се отправи към окопите на пехотинците.

— Пендо, дай ми бинокъла и слез долу! — разпореди подпоручик Футиков, батарен командир. — Аз поемам наблюдението.

Току-що Пендо бе слязъл и по наблюдателния пункт започна артилерийска стрелба. Немците бяха ги открили. Офицерите бързо заслизаха от височината, но на каската на капитан Стоянов имаше парче мозък.

— Има жертви! — отрони командирът на дивизиона, стиснал устни. —Кой ще се качи горе да види?

— Аз, другарю капитан! — каза Пендо, сякаш се страхуваше някой да не го изпревари.

Подпоручик Футиков беше улучен от снаряд, убит бе и телефонистът. Пендо извърна от болка погледа си встрани и с ужас съгледа три неизбухнали снаряда! „Сигурно са от онези, зареждани от пленници, с изолиращи хартийки, на които пише: „Братя българи, с друго не можахме да ви помогнем...

Унесен в мислите си, Пендо се сепна от командата на капитан Стоянов:

—Тичай бързо занеси този плик на генерал Стойчев!

— Слушам!

Високият кандидат-подофицер се втурна пълзешком нататък. Пропълзя близо триста метра под огъня на немската артилерия и минохвъргачките. Намери генерал Стойчев в окопите — разговаряше и поздравяваше войниците. Може би искаше още веднаж да провери настроението им преди боя.

— Поздравявам те, момко! — каза генералът и бързо прочете написаното. —А как се казваш?

— Кандидат-подофицер Пендо Ангелов Данев от село Овча могила, Свищовско — отговори отривисто и понечи да се изправи в окопа.

Командващият армията му подаде друг плик.

— Занеси го обратно на командира си!

— Слушам, другарю генерал!

„Защо ли ми записа името — мислеше Пендо и поеше отново пълзешком. — Може би в плика е заповедта за настъпление!..." Предстоеше боят за височина „Ястребци". Унгарец бе предал, че немците се заканвали да задържат височината най-малко седем — осем месеца. И бе осведомил българското командуване за цялостното им разположение. За няколко дни стратегическата височина беше превзета. Отбити бяха яростните контраатаки на врага.

— Тежък бой беше! — разказва Пендо Данев. По цяла ракла с 64 снаряда изстрелях ме един след друг. Зачервиха се дулата на оръдията. Артилеристите ги охлаждаха и отново.

Тук се случи нещо съвсем неочаквано, което Пендо никога няма да забрави. Предал се бе немски офицер и пожелал да му покажат каква е прислугата на българските оръдия, че давали такава точна стрелба.

На върха на височината имаше параклис, зад който стреляше немска минохвъргачка. Наблюдателят Пендо даде разстоянието на батареите. Още след първите изстрели параклисът беше вдигнат във въздуха. Немецът видимо се учуди, но пожела отново да провери. Сам той показа в ляво друга закрита немска минохвъргачка. Искаше наваринно да види как българските артилеристи ще пренесат огъня. Пендо отново даде данните и командирът изкомандува „Огън!" Минохвъргачката моментално замлъкна.

— Водете ме вече където искате — изумен каза немецът. — Това наистина вършели прости войници!...

Рамо до рамо със съветските войни, с повишен боен дух, към австро-унгарската граница се отправиха и българските части. На гърдите на Пендо Данев вече блестеше орден „За храброст", връчен му от генерал Владимир Стойчев. После лично маршал Толбухин закачи до него и съветския орден „За победа над Германия".

Ангел СТОЯНОВ

ТЕХНИЯТ ПРИНОС ЗА ПОБЕДАТА

След народната победа населението на Килифарево взе активно участие в претворяването на партийния лозунг „Всичко за фронта, всичко за победата" в живо дело. Към Отечествения фронт бе изградена военна комисия, която разгърна широка дейност. Отново в първите редици застанаха комунистите и ремсистите. Петдесет и един младежи и девойки постъпиха като доброволци в младата народна армия. Между тях бяха и активните ремсистки Мария Хаджиангелова, Миланка Ганева, Стефанка Попрайкова, Иванка Шомова, Стоянка Радулова, Николинка Колева, Кина Българанова, Райна Георгиева.

Цялото население се включи в подпомагането на бойците на фронта. Проведоха се акции, събраха се много продукти. Натоварихме един камион с подаръци. Нашите съселяни Пенка Цонева и Марин Пашов ги поднесоха на самата бойна линия и предадоха сумата 17 000 лева.

Заедно с грижите за бойците се подпомагаха и техните семейства.

Така жителите на Килифарево в тези героични дни дадоха своя скромен принос за разгрома на фашизма.

Георги МИХАЙЛОВ

ГЕРОИЗМЪТ НА СИЛНИТЕ

Историята на Съветския съюз е богата на паметни събития, чиято слава и величие се предават от поколение на поколение. Но над всички, на ред с Великата октомврийска социалистическа революция ,се откроява Отечествената война (1941—1945 г.)

Превърнали почти цяла Европа в плацдарм за своята експанзия, осигурили си моралната и материалната подкрепа на световния империализъм, немските пълчища като ята ястреби връхлитат върху съветската страна. Планът „Барбароса" предвижда мълниеносна разпръзка на военните действия. В разстояние на 6—8 седмици да бъдат завзети най-важните стопански и административни центрове— Москва, Ленинград, Киев и други, с което да се сложи край на „източната кампания". По всичко изглежда, че военните стратези на немския фашизъм и Хитлер са обмислили и най-малките подробности.

Но развоят на военните действия показа, че те не са имали предвид онова качество на съветския човек, съпътстващо го в изключително трудни моменти и особено тогава, когато лозунгът „Родината —майка зове" стане всенароден. Само седмица след вероломното нападение над Съветския съюз фашисткият генерал Халдер отбелязва в дневника си:

„Сведенията от фронта потвърждават, че руснаците на всякъде се сражават до последния човек..."

Още в началото на войната, в невероятно трудни условия ярко се проявява героизмът на съветския човек, неговата непоколебимост с цената на всичко да защищава своето социалистическо отечество. Пътят на Червената армия е осеян с безброй подвизи на съветските войни. Летци, моряци, танкисти, гвардейци записват завинаги имената си сред най-достойните синове на Родината. Първи в плеадата на безсмъртните е летецът младши-лейтенант Д. Кокарьов. На 22 юни 1941 година той влиза в неравен бой с немски самолети и когато свършва боеприпасите, стремително се хвърля към един вражески самолет. С винтообразно движение на своята машина той откъсва опашното управление на фашисткия „Месершмид", който рухва на земята. Кокарьов благополучно приземява своя самолет.

Първият въздушен таран на Кокарьов не е последен. Още същия ден примера му подват младши-лейтенант Бутелин и ст. лейтенант Иванов.

В първия ден на войната безсмъртен подвиг извършва и командирът на ескадрила лейтенант Н. Гастело и неговият екипаж. По време на въздушен бой вражески снаряд попада в резервоара на самолета и той се запалва. Гастело насочва горящата машина върху струпаните немски танкове и машини, в резултат на което са взривени няколко танка и цистерни с гориво.

Подвига на героя на Съветския съюз Н. Гастело в годините на Отечествената война повтарят 74 екипажа на бойни съветски самолети.

С неимоверни усилия, с без примерен героизъм съветските хора отбраняват Москва, издържат близо тригодишната обсада на Ленинград.

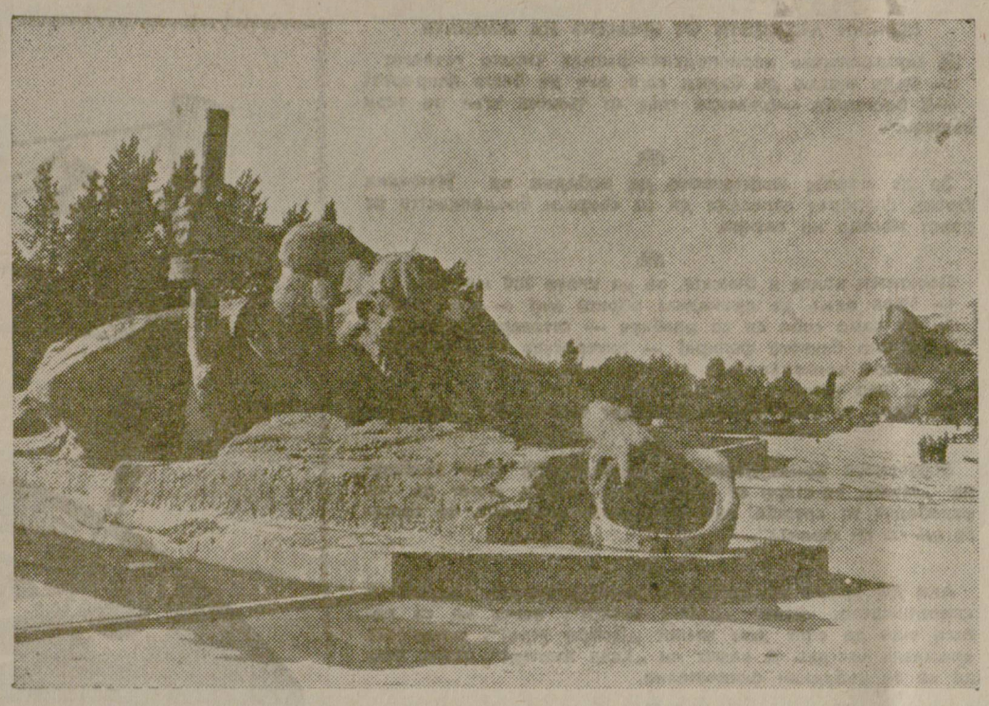

Признателните поколения издигнаха величествен мемориал в района на Брестката крепост, чиито защитници поеха първия удар на немско-фашистките армии.

Сталинградската битка пред ставлява величава изява на техния героизъм. Незабравим остава подвигът на четирима та гвардейци Беляков, Самойлов, Алейников и Болото, от били атаката на 30 фашистки танка, като 15 от тях подпалили.

А нима може светът да забрави героизма на танкисти те Явнук, Семеркин, Боярчук. Влезли в бой с многочисления немски танкове, те избяват от строя седем от тях.

Но хитлеристите подпалват танка им. Героите-танкисти повеждат горящата като факел машина на таран. В последните минути те предават по радиото: „И тримата сме ранени. Горим. Продължаваме атаката. Умираме за Сталинград. Отмъстете! Нека волжската степ стане гробна могила за армията на Хитлер".

Успехът на Сталинградската битка обезпечава победния ход на Червената армия. От всички фронтове пристигат вести за героичните подвизи на войните освободители.

23 февруари 1943 година. 254-и гвардейски полк настъпва към село Черниушка. Но скрита вражеска картечница безжалостно сипе смъртоносни метални късове. Комсомолецът Александър Матросов взема бързо решение. Промъкнал се незабелязано, той се изправя и с гърдите си закрива амбразурата. В понататъшния ход на войната са отбелязани 209 случая, подобни на героя на Съветския съюз Ал. Матросов.

Герой в отбраната, в тила и настъплението е обикновеният съветски човек-издръжливи, храбър и самоотвержен идейно убеден в правотата на своето дело, дълбоко съзнаващ личната отговорност за съдбата на социалистическата родина.

В началото на войната стратезите на Хитлер като че бяха предвидили всичко. Уви.. В плановете им не влизаше героизмът на съветските хора.

Георги ВЕЛИНОВ

Екипаж машины боевой...

Тези думи на крилатата песен за съветските танкисти си спомних в ранната утрин на 23 април 1945 година, когато войските на II-и Украински фронт започнаха щурма на град Бърно — голям административен и промишлен център на Чехословакия. Въвеселяващ духа се извиха ракети, затъркаляха орудия, тръгнаха танкове. Хитлеристите отчаяно се съпротивляваха, но не можаха да спрат настъпателния порив на съветските войски.

От наблюдателния пункт видях в бинокъла впечатляваща картина на боя. Вниманието ми привлече танк „Т—34" с бордов номер 107 и надпис на кулата „Отмъстителите от Донбас". Забелязах как тази бойна машина смело тръгна на помощ на два наши ударени танка. Умело маневрирайки, 107-ата изтегли на буксир на безопасно място първо единия танк, а след това и другия. И отново танкът се хвърли в атака срещу артилерийската позиция на фашистите. Той смаза вражеско оръдие, разби влекач, спря една бронирана кола, почти от упор простреля тежък вражески танк...

След три дни съветските войски очистиха Бърно от фашистите и нашите танкисти бяха изтеглени на кратка почивка в предградията. Реших да намеря смелия екипаж на „Отмъстителите от Донбас". Танкът стоеше под разцъфнала ябълка и около него шетаха танкистите. Запознахме се. Командир беше ленинградецът Алексей Виноградов, механик-водач Дмитрий Бойко, командир на оръдието Каленик Золотко, пълнач Филип Золотко, стрелец-радист Павел Зенин. Танкистите ми разказаха поразителната история на своята бойна машина.

След прогонването на хитлеристите от градовете и селата на Донбас, започнали да се завръщат миньорите, металурзите, колхозниците. Завърнали се в родната си Новопавловка и братята Золотко— Каленик и Филип. Техният братовчед Дмитрий Бойко бил тогава председател на Новопавловския селски съвет. Когато по инициатива на трудещите се в Донбас започнали да събират средства за въоръжаването на Червената армия, братята решили — всички заедно да отидат на фронта със собствен танк. Преброили спестените пари — събрали се около 50 000 рубли. Отишли в Райкома на Партията. Там подкрепили тяхното предложение и ги уверили, че колхозът ще отдели недостигащата сума за „покупка" на танк.

Братята внесли парите в банката и заминали за Горковска област в учебен полк. Ускореният курс на обучение те завършили, като взели всички изпити с „отличен". В дните, когато поредната строева рота се готвела да замине на фронта, братя Золотко били поканени в завода „Красное Сормово", където ги чакал танкът.

На площада, пред Двореца на културата, се състоял митинг по случай произвеждането на 10-хилядния танк „Т—34". След това директорът на завода генерал Рубинчик връчил на братята червения формуляр на „юбилейната" машина. Представителят на Народния комисариат по въоръженията предложил на танка да се даде бойно име. Всички общо решили да го нарекат „Отмъстителите от Донбас".

Танкистите се сражавали за Дебрецен, форсирали Тиса и Дунав, освобождавали градовете и селата на Чехословакия...А през 1945 година изпитаният в жестоки боеве „Т—34" в състава на 6-а гвардейска танкова армия бил прехвърлен в Манджурия.

След войната братята-танкисти се завърнали в къщи, в своята родна Новопавловка. Филип Золотко до пенсиониране то си работил като ковач в шахтата „Г. Димитров" Каленик Золотко също работил в тази шахта. А техният братовчед Дмитрий Бойко и досега работи като тракторист в колхоза „XXII конгрес на КПСС" и е признат за един от най-добрите механизатори в района.

И. КУЗМЕНКО
бивш кор. на фронтови вестник

На героите от „Малката земя"

В Новоросийск — този черноморски град е построен мемориален комплекс. Той е посветен на героите от „Малката земя" — малък плацдарм на морското крайбрежие, който през 1943 година съветските бойци удържаха в продължение на 225 дни, въпреки яростните атаки на фашистите.

Един от паметниците на комплекса по външния си вид напомня дърво. Само че короната и клоните му са направени от необикновен материал — парчета от бомби, снаряди и мини. „Дървото" тежи 1250 килограма. Точно толкова смъртоносен метал хвърлиха хитлеристите средно върху всеки съветски боец, който защищаваше плацдарма.

Редом с „дървото" и макета на плацдарма са установени девет стени, надписите върху които разказват за ожесточените боеве в тези места. Съставна част на комплекса стана пещерата в скалата, в която някога е намирал командният пункт на едно от подразделенията на Съветската армия. На 25 май 1943 година началникът на политотдела на 18-а армия Л. И. Брежнев е провел тук събрание на партийния актив на защитниците на „Малката земя".

На плацдарма е имало един район, който съветските войници наричали „Долината на смъртта". По тази долина се осъществявало снабдяването на войските с боеприпаси и продоволствие. Също така тук се намирал източникът на вода за пиене. Целият този район противникът държал под непрекъснат масиран огън. Кладенецът също влязъл в числото на паметниците на „Малката земя".

На мястото на десанта е построен величествен монумент в чест на героите. А недалеч, на брега на морето, „на котва" стоят катери те-ловци, изложена е техниката и оръжието на защитниците на „Малката земя".

Подвигът на „Малката земя" е незабравима страница от историята на Великата отечествена война.

Пьотр ЯШЧЕНКО

В ледена ризница

Изкарали го на студа и го поливали с вода, докато той не се превърнал в буца лед. Така загинал съветският генерал Дмитрий Карбишев във фашисткия лагер Маутхаузен през зимата на 1945 година.

Крупен военен инженер, изтъкнат учен, той е ранен и в безсъзнание попаднал в плен. Хитлеристите направили всичко, за да накарат Карбишев да им служи — предлагали му идеални условия за работа, обещавали му поста на военен министър в „нова" Русия. Когато уговорките не помогнали, те го подложили на жестоки мъчения и издевателства.

Съветският генерал преминал през дванадесет фашистки лагери и навсякъде призовавал пленниците към съпротива, организирал антифашистко нелегално движение, помагал на хората да бягат. Мъжеството на Карбишев, непреклонната му вяра в победата помогнали на много хора да устоят и да победят.

За 30-годишнината от гибелта на героя „Мосфилм" подготвя филма „Войник на Родината" („Генерал Карбишев"). Неговата постановка осъществява известният съветски режисьор Юрий Чулюкин. Той разказва: „Темата на нашия филм е борбата не на живот, а на смърт на двете полярни идеологии, на полярните нравствени принципи. В центъра на филма е дуелът на двамата генерали, съветският и германският. Единият от тях служи на идеалите на хуманизма, човечността, доброто, другият — на варварството и мракобесието".

Съобщение

Следващият брой на в. „Борба" ще излезе на 12 май (понеделник).

ЗАБЕЛЕЖИТЕЛЕН ЮБИЛЕЙ

По случай националния празник на ЧССР

Последните залпове на Втората световна война заглъхнаха на чехословашка земя на 9 май 1945 година. След падането на Берлин най-силната групировка на хитлеристките войски, наброяваща около един милион войници под командването на фелдмаршал Шернер, се намираше в Чехия и Моравия. Целта на тази добре въоръжена и боеспособна армия бе да заеме отбранителни позиции в Судетите, да попречи на Съветската армия да освободи столицата на Чехословакия и по този начин да осигури „предаването си в плен" на западните съюзници. Този план обаче не се удаде на хитлеристите. За кратко време Съветската армия овладя и прочисти от фашистите цялата територия на Чехия, като плени 858 000 войници и офицери, 60 генерала, 1822 танка, 1104 самолета, 312 000 пушки и друга бойна техника. Избухването на 5 май Пражко въстание бе кулминация на близо 6-годишното националноосвободително движение на чешкия народ под ръководството на Комунистическата партия. На 9 май в 2.30 часа съветските бойци бяха в предградията на Прага и до 10 часа градът беше освободен от хитлеристите. Денят на победата над хитлерофашизма стана и ден на освобождението на чехи и словаци, чийто 30-годишен юбилей тази година те тържествено ще честват.

Чехословашкият народ никога няма да забрави, че за неговата свобода паднаха над 140 000 съветски бойци. В боевете, които чехословашкият армейски корпус води на фронта под командването на генерал Свобода, и в националноосвободителната борба в страната паднаха много чехословашки синове. В тази общопролята кръв се роди и закали единството и дружбата между народите на Чехословакия и Съветския съюз. Главната поука от антифашистката борба Клемент Готвалд изрази с думите „Със Съветския съюз на вечни времена и никога другояче". Заветът на Готвалд послужи като основоположен принцип в социалистическото изграждане на Чехословакия и нейното сътрудничество със Съветския съюз и другите братски страни.

За да се осъществят смелите планове на социалистическото строителство, беше необходимо успоредно да бъдат изградени както надеждна политическа надстройка на новото общество ,така и неговата материално-техническа база. Наследството от буржоазния режим и от окупаторите бе тежко. Само щетите от уничтожените машини и съоръжения възлизаха на повече от 5 милиарда крони. Хитлеристите задигнаха от съкровището на Националната банка 23 тона злато, заграбиха много културни и други ценности. В сравнение с някои европейски държави Чехословакия имаше по-развита икономика, но тя се развиваше еднопосочно. Промишлеността произвеждаше главно потребителски стоки, а големите заводи всъщност бяха филиали на чуждестранните монополи. Затова ключова задача в следвоенния период бе създаването и реконструкцията на промишлената база. След февруарската победа на трудещите се, която откри пътя за социалистическите преобразования в Чехословакия, развитието на страната се осъществяваше с непознати в нейчата история темпове.

Динамиката на растежа на народното стопанство и успехите, постигнати във всички области на живота, илюстрират преимуществата на социалистическия строй, който осигури висок жизнен уровен на чехословашкия народ и стабилно положение на ЧССР в международните отношения. Националният доход в сравнение с довоенната 1937 година до края на 1974 година нарастна 4.6 пъти, промишленото производство —9.3 пъти, селскостопанското производство— с 40 на сто. Обемът на основните средства се увеличи 2.8 пъти. За непълни 6 седмици сега Чехословакия произвежда толкова промишлени произведения, колкото бе продукцията за цялата 1937 година. Миналата година чехословашките предприятия произведоха 13.6 милиона тона стомана, 8.9 милиона тона чугун, 9 милиона тона цимент, 56 милиарда квч електроенергия, 110 милиона тона въглища и лигнит. По производство на стомана на човек от населението Чехословакия се нарежда на 4-то място в света, на чугун — на 5 място, на кафяви каменни въглища —на 2-ро място, на електроенергия —тя вече е пред Италия и Франция. Чехословакия днес участвува с 1.5 на сто в световната промишленост, а по промишлена продукция на човек от населението тя надминава 4 пъти средното световно равнище.

По своя потенциал, възможности и динамика на развитие чехословашкото стопанство се нарежда между най-развитите в света. ЧССР се утвърди като втория най-голям износител на машини и съоръжения за социалистическите страни, за които в последните години изнесе 76 на сто от цялата си износна машиностроителна продукция. Около 25 на сто от чехословашкото машиностроене вече е свързано с международното социалистическо разделение на труда. В страните-членки на СИВ сега се специализират общо 1382 типа машини и съоръжения, от които 377 се падат на ЧССР. Сътрудничеството и интеграцията със социалистическите страни откриха възможности за въвеждането на прогресивни структурни изменения в производството и за повишаване на неговата ефективност. Решенията на XIV конгрес на ЧКП създадоха условия за широко развитие на творческата инициатива на трудещите се, които в последната година на петилетката и в чест на 30-годишния юбилей проявяват висока политическа и трудова активност, доказвайки на дело своята подкрепа на политиката на ЧКП.

Г. МОНЕВ

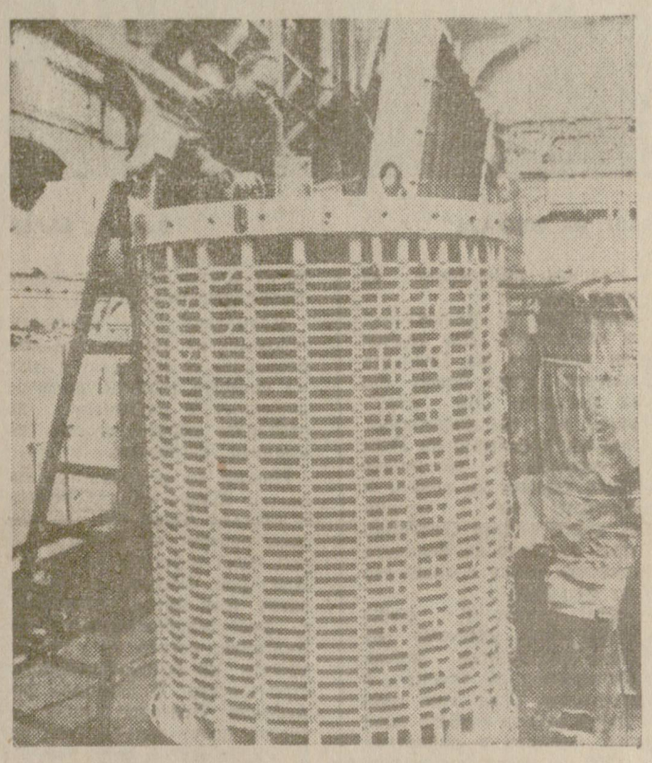

Работниците от машиностроителния завод „Шкода" в Пилзен привършват изграждането на четири гигантски маслени реактора, предназначени за химическите заводи „Чехословашко-съветска дружба" в Залужи.

Писмо от Съветския съюз

Честит празник, приятели!

Снимката е направена на 9 май 1945 година. Третият отдясно на първия ред е полк. Н. Корнев.

На 9 май съветските народи, трудещите се от всички социалистически страни и цялото прогресивно човечество ще честват 30-годишнината от победата над фашизма. На този ден ние, бившите фронтоваци, мислено се връщаме назад, припомняме си за най-голямата битка, която е водило човечеството, за нашите скъпи другари, загинали със смъртта на храбрите.

Участник съм във Великата отечествена война — от първия до последния й ден. Бях свидетел на разгрома на немците при Москва, когато за пръв път бе развенчан митът за непобедимостта на хитлеристката армия. Сражавах се при Сталинград, Курск.

Взех непосредствено участие в освобождението на България. Заедно с частите на Първа българска армия водихме съвместни боеве с ненавистния враг. Особено ожесточени бяха те при Драва, Балатонското езеро, където българските войски проявиха голяма храброст и мъжество.

Денят на победата посрещнахме в Австрия.

Сега нашите народи — братя успешно изграждат бъдещето на своите страни. Но миналото не забравяме. Затова армиите ни са винаги готови да посрещнат всеки агресор, ако това се наложи, да му нанесат съкрушителен удар.

В деня на големия празник желая на всички мои български приятели, на бившите фронтоваци, партизани и активните борци против фашизма и капитализма много здраве и успехи в труда, в по-нататъшното укрепване на съветско-българската дружба и могъществото на нашите страни.

полк. Николай КОРНЕВ

Никой не е забравен...

Бабий Яр... Тук, в Киев, през годините на миналата война фашистите извършиха едно от своите чудовищни злодеяния — разстреляха 200 000 съветски хора от различни национални. Разстреляха деца, жени, старци, военнопленници.

По проект на група украински скулптори начело с народния художник на СССР Михаил Лисенко тук ще бъде построен паметник на жертвите на нацистите.

Авторите на проекта побеждиха в конкурса, в който взеха участие много известни скулптори на СССР. Проектът на паметника е приет, той е вече в гипс. Да се вгледаме в него по-внимателно...

Създателите на мемориалния комплекс възстановиха контурите на Яр. Стръмната планина свършва с отвесна стена — там, в черната пропаст, падаха телата на разстреляните... Тихо плаче над любимия млада жена... Един матрос се мъчи да заслони с тялото си старата си майка. Гордо вдигнали глава посрещат града от куршуми попаднали в плен войник и участник в нелегалното движение...

ВИСОКОПАТРИОТИЧНО ТВОРЧЕСТВО

Сред произведенията, посветени на героизма на съветския народ през годините на Великата отечествена война, не могат да се забравят създадените от скулптора Валентин Цанев Вълев (1901—1951).

Революционно-патриотичната тема е била винаги основна в неговото творчество. Най-хубавите произведения на скулптора разказват за мъжеството и патриотизма на съветските хора, за героика та на социалистическия труд. Именно тези творби определят мястото на В. Ц. Вълев в редовете на майсторите на съветското изобразително изкуство.

Животът и творчеството на Вълев са свързани неразривно. Валентин Цанев Вълев е роден в България (с. Килифарево — б. п.) през 1901 г. Дванадесетгодишен той става член на Младежкия социал демократически съюз а през 1919 г. встъпва в редовете на Българската комунистическа партия.

През септември 1923 г. Вълев участвува във въоръженото въстание против фашисткото правителство на Цанков. След разгрома на въстанието той е арестуван и изключен от художествената академия. Излязъл от затвора, става един от нелегалните партийни ръководители.

Така идеите на патриотизма, на борбата за свобода влизат в живота и творчеството на младия скулптор.

За активна революционна дейност Вълев е отново застрашен от арест и затвор. По решение на Централния комитет на Българската комунистическа партия е изпратен в Съветския съюз. През 1930 г. той завършва ВХУТЕИН (Всесъюзен художествено-театрален институт). Неговата дипломна работа представлява многофигурен барелеф „Септемврийското въоръжено въстание", участник в коетс е бил и той.

След завършване на института Вълев активно се включва в творческата и обществената дейност на московските художници. Това са годините на първите петилетки, години на изграждане на социалистическа индустрия. Героиката на труда е близка на младия скулптор.

Заедно с други скулптори Вълев организира през 1931 г. в Централния парк за отдих и култура „А. М. Горки" алея на ударниците. В експозицията на тази алея са представени 16 портрета на най-изтъкнатите първенци в производството, отличени с правителствени награди.

Сред произведенията на Вълев от тези години, посветени на темата на труда, са портретите на ударника на един от заводите в Донбас Г. Резников, сега в Държавната Третяковска галерия, на инженера-рационализатор от завода „Сърп и чук" Т. Я. Мюнгер, изложен в алеята на ударниците, „Прокатчик", „Металът е готов," представени на изложбата „Социалистическа индустрия" и на други изложби.

„КРАЯТ НА БИТКАТА" — Валентин ВЪЛЕВ

През тези години Вълев създава паметник на В. И. Ленин в Шатура, статуя на М. Калинин, композиции на спортни теми.

Усложнява се международната обстановка. Две години преди началото на Великата отечествена война Вълев създава фигурата „На пост". Образът на червеноармееца, охраняващ границите на Родината, израства в героически обобщен символ на силата и мъжеството на съветския воин, който защити Отечеството през годините на Великата отечествена война и спаси света от фашизма.

Война! Заедно с всички съветски хора, увлечени от мощния патриотичен порив, самоотвержено се трудят и художниците. През тези години Вълев работи особено вдъхновено, упорито и плодотворно. Той създава портретите на Героите на Съветския съюз Сафонов, на героите-панфиловци М. Я. Ананиев (поставен в родното място на героя), И. Е. Добробабин, Г. М. Шемякин.

Стремежът най-пълно да покаже мъжеството и патриотизма на съветския човек, желанието да изрази в своето творчество идеите, за които се е борил на младини и които са станали основа на неговото съществуване като човек и като художник, органически довеждат Вълев до създаване то на композиции от всенародната партизанска борба.

Драматизмът на сюжетите, героическият характер на композициите се съчетават с голяма човешка топлота, по-скоро лиричност в разкриване на отделните образи, особен на младите партизани.

Никога не е прекъсвал Валентин Цанев своите връзки с родната България: той създава портрет на Васил Коларов, бюст и фигура на Георги Димитров. Особено се заздравяват тези връзки след 1945 г., след освобождението на България, когато тя тръгва по пътя на социалистическото строителство. В Народна република България знаят и високо ценят творчеството на Вълев, тачат неговата памет. Композицията „Краят на битката" е поставена в неговото родно място — Килифарево, групата „Урожай" е изложена в Националната художествена галерия в София.

Целият живот и творчество на Валентин Цанев Вълев са пример на висок патриотизъм и свидетелство за кръвните връзки между българския и съветския народ.

Г. МАЛЦМАН

из вестник „Съветски художник".

ЧЕРВЕН СМЯХ

ПО ФАШИСТИТЕ, С НАСМЕШКА, ОГЪН!

НЕМСКИ АНЕКДОТИ ОТ ВРЕМЕТО НА ВОЙНАТА

В скривалището вериоподаник-фашист високо заявява:
— Къде щяхме да бъдем сега, ако не беше фюрерът!
—В постелята —отговаря глас от тъмния ъгъл на скривалището.

За да можем окончателно да победим на Източния фронт, фюрерът заповяда да се съкрати бременността от девет месеца на четири.

Посетител влиза в банката, за да внесе 200 марки.
— Нали няма да пропаднат парите ми! — пита той.
— От само себе си се разбира — отговаря касиерът.
— А ако банката фалира! — интересува се клиентът.
— Тогава великият райх ви гарантира парите!
— А ако фалира великият райх, тогава!
— Нима за това ще ви досвидят вашите 200 марки!

Върховното командуване на въоръжените сили съобщава: „Мъже, по-стари от шестдесет години, могат да се освободят от служба, ако представят документ, че бащите им са на фронта".

Ако по време на въздушна тревога хората, идвайки в скривалището, казват „Добър вечер!", значи не са лягали още да спят. Ако казват „Добро утро!", значи са дремнали час-два. А кажат ли „Хайл Хитлер!", значи още не са се събудили окончателно.

Когато войната завърши, Хитлер, Химлер, Гьобелс, Гьоринг и фелдмаршал Кайтел ще увиснат на бесилката. В последния момент главнокомандващият ВВС Гьоринг ще викне на Кайтел:
— Аз винаги съм казвал, Кайтел, че войната ще се реши във въздуха.

„Ние имаме най-евтиния транспорт в света! — казвали берлинчани през април 1945 година. — С двадесет пфенинга можеш да пропътуваш с метрото от Западния фронт до Източния".

ЧЕХОСЛОВАШКИ АНТИФАШИСТКИ АНЕКДОТИ

— Защо закриха за три години висшите ни учебни заведения!
— За да могат немците да ни настигнат с културата си.

Заставят артиста Гавличек да изнесе концерт пред немски войници. Той излиза на сцената с високо вдигната дясна ръка. Бурни аплодисменти. Когато шумът утихва, артистът казва:
— Толкова високо подскача кучето ми, когато се върна от театъра в къщи.
Получава месец затвор. Излежавайки наказанието, той излиза на сцената с още по-високо вдигната ръка. Отново аплодисменти.
— А толкова високо подскачаше кучето ми, когато се върнах от затвора — обяснява артистът.

В кабинета на директор на фирма пада от стената портретът на Хитлер. Чистачката, възрастна чехкиня, го върти в ръцете си и казва:
— Не зная какво да правя — да окача ли фюрера или да го поставя до стената.

ФРЕНСКИ АНЕКДОТИ

Жюл Мош в книгата си „Срещи с.." разказва как един собственик на книжарница, задължен, както и всички комерсанти, да постави на витрината официалните портрети на стария маршал-предател Петен и неговия помощник Лавал, поставил под единия табелка „Продава се с намаление", а под другия — „Продаден". Пред витрината се събрала тълпа смеещи се французи. На следващия ден смелият търговец бил хвърлен в затвора.

ХУМОР ОТ ЮГОСЛАВИЯ

В боя за град Горни Вакуф партизаните пленяват немски майор и заповядват на един млад боец да отведе фашиста в щаба на отряда. По пътя младежът забелязва в една купа сено скрит италиански офицер от разбитата преди това фашистка дивизия.

Партизанинът разоръжава и него. Завързвайки ги на двата края на един прът, той ги довежда в щаба.
— Кого водиш! — пита го началникът на щаба.
— Оста „Берлин-Рим"! — отговаря партизанинът...

След кървави ожесточени боеве партизаните освобождават Черногорието. Влизат в град Ливно. Бойците от отряда легнали да спят в сливовите градини, а за командирите приготвили казармите, където преди това живеели офицерите-окупатори. Изморените бойци бързо заспали, а командирите до полунощ се въртели на меките постели, без да затворят очи. Накрая старшият командир Джуклич се ядосал, постлал одеялото на пода и легнал там. Последвали го и останалите командири и след минута стаята се огласила от колективно хъркане...

От руски език: Ангел АНГЕЛОВ

ЧЕРВЕН СМЯХ

Раиса Аронова

ГЕРОЙ НА СЪВЕТСКИЯ СЪЮЗ

* * *

Вечер. Залез бледен пада
над тополи и върби.
Бий далечна канонада,
но далеч от тука бий.

И не вярваш, че далече
бомби яростно свистят.
И във сумрачната вечер
от куршум дървета мрат.

И не вярваш, че във ада
аз ще вляза през нощта.
Под звезда — все още млада,
ще ме прикове смъртта.

И не вярваш, че което
е било, ще бъде пак...
Зад прозореца — дървета,
песни — в цъфналия парк.

Превел: Тодор КОПАРАНОВ

За всичко благодарим

Скъпи жители на Велико Търново,

По случай празника на Победата приемете сърдечни поздрави от съветските ветерани-участници в Отечествената война пребивавали известно време във вашия град.

През септември 1944 г. нашата част се разположи във Велико Търново. Оттогава изминаха повече от 30 години, но онова незаличимо впечатление, което е останало от вашия град и неговите жители ще запазим за цял живот.

Наложи ми се няколко дни да живея на квартира в семейството на Сийка Величкова, където се чувствувах като сред отдавна познати хора. Тогава имах щастието да се запозная с художника Недялко Каранешев. Той ми подари репродукции от свои картини на Велико Търново, които и досега ми напомнят за онези далечни дни.

От България ние попаднахме в Югославия и там, на реката Драва, заедно със славните бойци от Първа българска армия унищожавахме фашистите. Участвувахме в много боеве по полята на Югославия, Унгария и Австрия. В тях загинаха много наши войници и офицери, които с кръвта си приближиха деня на Победата.

Бъдете щастливи, скъпи жители на славния град Велико Търново.

Д. А. ПЛИСС

гвардейски майор от запаса, кандидат на техническите науки

Песента

РАЗКАЗ

Бившият разузнавач от Първа българска армия Симеонов ми разказа следното:

— Наскоро след Дравските боеве бях изпратен на дълга обиколка по фронта. И една вечер, тъкмо когато бях пристигнал в 31 пехотен полк, ме извикаха по телефона.

„Елате, викат ви бързо от щаба на армията".

Нямаше как, взех кола от щаба на полка и потеглих за Сегетвар, където се намираше щабът на армията. Там беше и седалищ на нашето военно разузнаване. Явих се при полковник Сава Попаврамов. Беше с разкопчана куртка, с пожълтяло, уморено лице. Изглежда не бе спал много нощи поред. Накара ме да седна. След като попита как съм пътувал каза, че му трябвам за една много важна работа. „Гука в щаба — каза той — се намират шестима заловени германски пленници. И между тях има един българин, когото не можем да открием. Правили много спити, засичали от различни места... Ще отидеш ти с няколко други немски пленници, дано имаш късмет. Приготвил съм ти и дрехи. Ще се облечеш като германски войник и ще слезеш долу заедно с другите пленници".

— Колко са те?

— Четирима. При девет немци ще бъдете двама българи...

След това полковникът ми напомни, че трябва много да внимавам, когато разговарям с пленниците. Те също ще ме разпитват, за да узнаят кой съм, откъде съм и как съм се хванали. Затова полк. Попаврамов бе разработил специален план, подкрепен с документи, взети от други пленници-немци. И аз се запознах с тях.

Докараха четиримата пленници. Те бяха различни части, нарочно подбрани, а не от една рота, както онези, шестимата. Моите „спътници" към мазето бяха млади и стари, руси и черноки, кой по-добре, кой по-зле облечен. Един от тях, висок, сух мъж на около четиридесет години, имаше дълбок белег на челото. Лявото му ухо беше мръзнало нейде из степите на Украйна, затова изглеждаше като проядено от пъхове. И самият той имаше вид на стар, проскубан плъх, с изядена напред долна челюст, с малки, сиви, студени очи. Вървяхме един до друг, спуснахме се в мазето и аз се изправих до вратата. Една газена лампа светеше в сумрака. А около нея лежаха шестимата пленници. Те се надигнаха, като ни видяха и започнаха да ни оглеждат. Оглеждах ги и аз — все зрели мъже, брадясали, мрачни, навъсени. Ние поздравихме. Те не отговориха. Само казаха: „Разполагайте се..." И млъкнаха. Аз легнах на влажната слама в ъгъла до чешмата и продължавах да ги разглеждам.

Приличаха на стари аристократи, които някакви си пленбеи искат да смутят. Единият от шестимата — тънък, с руса, дълга коса повдигна фитила на лампата и каза нещо като: „Газта...май свършва". После се надигна на пръсти и почука с канчето си по тавана.

Шестимата немци продължаваха да лежат на сламата около малката лампа. Единият от тях съблече ризата си и започна да се пощи. Той чукаше насекомите, влезли незаконно в негова територия и се усмихваше весело на другарите си. Аз ги гледах с уважение. Тяхната сплотеност, тяхното другарство взе да ме удивлява, макар да бяха напи кръвни врагове. Гледах ги и се чудех — колко ли свят са изтребили, колко ли невинни жени и деца са избили в Украйна. А сега, налягали по сламата, те си даваха вид на невинни ангели. И все пак тази тяхна спойка ме караше да ги гледам с уважение. Само че аз бях дошъл тука не да им се удивлявам, а да разбера кой е българинът между тях. Говореше се, че една наша пехотна дружина, която отивала на бойната линия към Драва—Соболч, била пресрещната от един български офицер.

— Къде отивате? — викнал той.

—На позицията — отговорил дружинният командир.

— Къде точно?

Дружинният командир казал на полковника.

— Аз съм от щаба на армията. Има промяна в диспозицията. Ще отидете не там, а там...Затова съм дошъл тук, за да ви посрещна и упътя...

— Слушам — казал дружинният командир и повел дружината си в указаната от мнимия полковник посока. А там ги чакали хитлеристите. „Полковникът" продължил пътя си назад „към щаба", после свърнал обратно и изчезнал. И този предател бе станал причина да бъде унищожена цяла една пехотна дружина. Кой знае, дали пък сред тези шестима пленници не се намираше и този „полковник"...

Часовете минаваха — бавно, мъчително. Нищо не бях открил. И шестимата бяха руси, и шестимата говореха чисто немски. Взирах се в очите им, в лицата им, в маниерите им... Германци. Спокойно се хранеха, спокойно лягаха, спокойно спяха... Поне някой да бълнуваше. Лошото беше и това, че те не искаха да разговарят с нас, може би подозираха, че сме пуснати камерни агенти. Само онзи, който се пощеше, ме попита:

— Ти... от коя част?

Помълчах, погледнах го и му отговорих. Той не обърна внимание на думите ми, като че ли предварително знаеше, че ще го излъжа.

Другите мълчаха. Един ден дадоха чорба от прясна риба. Не зная откъде я бяха ловили. Чорбата беше доста рядка и безвкусна, с булгур „Ядене за свине — каза един от шестимата. Другите кимнаха. И продължиха да сърбат.

Аз ядях също като тях постната чорба или яхния, пирбирах трохите от хляба, чаках да ме извикат на „разпит" горе, за да мога да се наям поне веднъж като хората, но кой знае защо полковникът ме беше забравил. Едва на третия ден той се сети за мене — но ме повика не самичък, а с още двама от шестимата. Накара ни да попълним някакви формуляри, напечатани на немски език: в коя част сме били, къде сме се сражавали, откъде сме родом. Аз попълних моя лист и го подадох на полковника. Той бе навъсен, сърдит, недостъпен. Не ме погледна нито веднаж. Даже ми се сопна. „Закопчайте куртката си..." и ни върна обратно в мазето.

На седмия ден полковникът взе да извиква пленниците един по един. Най-напред започна с нас, петимата. Първо извика „стария плъх" с премръзналото ухо... Той се върна развеселен.

— Какво? — попитаха го другарите му.

— Нищо... Старата песен.

— Каза ли нещо?

— Нищо... Старата песен...

Идеше моят ред. Аз се изкачих горе, следван от часовоя, който вървеше по петите ми. Влязох в стаята на полковника. Той притвори вратата. И попита бързо:

— Е, какво?

— Нищо. Почти не говорят... Шушукат си. Не мога да хвана нишката на разговора им.

— А когато се хранят какво приказват?

— Само едносрични думи... „Свини... Тютюн... Хляб"

— Какво ще кажеш, да дадем ли повече хляб и тютюн?

— Не е зле — казах. — И без тях се напостихме...

— Добре. Ще наредя да увеличат дажбата ви. Но ти няма да идваш повече при мене. Аз ще престана да ви викам на разпит. Това сигурно ще ги накара да се пораз приказват.

Занизаха се отново тежки, мъчителни дни. Нападнаха ме въшки. По цял ден се пощех заедно с другите пленници и слушах разговорите им. Моите спътници приказваха, онези, шестимата, мълчаха. Моите хора се възмущаваха глас но от липсата на хубаво ядене и тютюн, а ония все слушаха, все ни гледаха и мълчаха...

Отчаях се съвсем. Исках да изляза от тази катакомба, да подишам свежия зимен въздух, да погледам ширината, но — служба. Кой беше българинът? Защо не се изда де с една дума, с един жест, с един поглед... И шестимата бяха като истукани — неми, затворени.

Това тяхно злокобно и страшно мълчание започна да ме гнети. Нощем се надигах уж да се пощя и ги оглеждах... Те спяха — или даваха вид, че спят. Завити с вехти одеяла, дремеха на своя кът под прозорчето. Лампата не гореше. Дрезгава светлина влизаше през мъничкото прозорче и осветяваше налягалите...

И една нощ стана нещо... Отгоре над нас имаше радио. То свиреше тихо, съвсем тихо. Понякога извисяваше глас и ние чувахме откъси от предаванията му. Но тази нощ вместо новините чухме народна музика. Наша известна изпълнителка пееше стара, отдавна забравена песен — нежна, пълна с тъга.

„Аз ще те мале забравя,
кога морето пресъхне,
орачи да го изорат
и с лозе да го посадят".

Беше тихо, съвсем тихо. Изведнаж от средата на шестимата бавно-бавно се надигна един —облегна се на стената и заслуша песента. Той слушаше напрегнато, притворил очи (така поне ми се струваше), онемял, замаян. И както седеше подпрян на стената, повдигна бавно ръка и избърса очите си...

Вече не се съмнявах — българинът беше той.

Михаил ТОПАЛОВ